

Nr 9.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 223 i första kammaren av herr *Bergh* samt nr 262 i andra kammaren av fru *Boman*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av lagen om allmänna barnbidrag av den 26 juli 1947 att allmänt barnbidrag måtte utgå för barn som vistas å nomadskolorna».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag* skall för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 290 kronor om året (1 §). Allmänt barnbidrag utgår från och med kvartalet efter det, varunder barnet fötts eller rätt till sådant bidrag eljest uppkommit, till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år (2 §). För kvartal, vid vars ingång kostnaderna för barns vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet *helt bestridas av statsmedel*, utgår icke allmänt barnbidrag (6 §). Om vid ingången av visst kvartal barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, på allmän bekostnad vårdas å anstalt i annat fall än nyss nämnts, äger det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden, uppbära på kvartalet belöpande allmänt barnbidrag för barnet och därav gottgöra sig för nämnda kostnad i den mån ersättning därför må uttagas av barnet eller annan enskild person. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den bidragsberättigade (7 §). Barnbidrag utbetalas kvartalsvis genom vederbörande barnvårdsnämnds försorg (11 §). Socialstyrelsen har att öva tillsyn över tillämpningen av lagen (14 §).

Om nomadundervisningen finnas föreskrifter i *Kungl. Maj:ts stadga den 17 juni 1938 angående nomadundervisningen*. Enligt denna stadga skola barn av nomadlappar undervisas i för dem särskilt avsedda skolor, kallade nomadskolor. I vissa fall kunna även andra barn intagas på nomadskola. Undervisningen i nomadskola meddelas dels i visteskola och dels i byskola. I visteskola meddelas den grundläggande undervisningen. Sådan skola är avsedd att till väsentlig del vara i verksamhet under nomadlapparnas uppehåll i fjälltrakterna vår, sommar och höst och skall där i allmänhet vara

förlagd till eller i närheten av nomadlapparnas visten. Undervisning i visteskola kan även anordnas under vintern, och då gäller beträffande skolans förläggning vad som stadgas angående förläggning av byskola. I byskola fullföljes och avslutas undervisningen. Sådan skola skall i regel vara i verksamhet under nomadlapparnas vinteruppehåll i skogslandet samt vara förlagd å viss plats, så belägen, att nomadlapparnas barn under nämnda tid lämpligen kunna dit samlas för att erhålla undervisning.

Skolålder för barn av nomadlapp räknas från och med det kalenderår, under vilket barnet fyller sju, till och med det, då barnet fyller fjorton år. I vissa fall kan tiden, då skolgång skall begynna eller skolplikten upphöra, förskjutas.

Därest förhållandena nödvändiggöra inkvartering av vissa lärjungar vid visteskola, skall genom lärarens försorg antingen inackordering verkställas hos å skolplatsen boende lappfamiljer eller särskilt hushåll, lämpat efter vistets bruk, upprättas för lärjungarna. Under den tid barnen bevista byskola, skola de i allmänhet bo och förplägas i särskilt hushåll, som genom nomadskolinspektörens försorg inrättas i lämplig lokal. Undantagsvis kan även i sistnämnda fall inackordering av barn ske hos i trakten boende familjer.

Kostnaderna för barnens inackordering på sätt nu nämnts bestridas *helt av statsmedel*.

Jämlikt *kungörelsen den 17 juni 1943 angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* kan skoldistrikt erhålla statsbidrag till bestridande av kostnaderna för inackordering av skolpliktiga barn i distriktet tillhörande skolhem och arbetsstugor eller i enskilda hem. Statsbidrag utgår med åtta tiondelar av skoldistriktets verkliga kostnader för inackordering.

Ifrågavarande spörsmål har vid tidigare tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Här må endast nämnas, att utskottet såväl vid 1949 års riksdag som vid 1950 års riksdag behandlat motioner i förevarande ämne.

I sitt vid *1949 års riksdag* avgivna utlåtande, nr 13, anförde utskottet — efter att ha inhämtat yttrande över de då väckta motionerna från socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län — följande:

Såsom av det ovan anförda framgår, leda de nu gällande bestämmelserna till att allmänt barnbidrag icke utgår för barn, som inackorderats vid nomadskola, under det att sådant bidrag utgår för skolbarn, som inackorderats i skolhem, arbetsstugor eller i enskilda hem. Bärande skäl för denna olikhet i fråga om rätt till barnbidrag synas icke föreligga och, då kostnaderna för inackordering icke i någotdera fallet åvila barnens föräldrar, synes förklarligt, att förhållandet utlöst missnöje hos nomadbarnens föräldrar. I likhet med motionärerna finner därför också utskottet att åtgärder böra vidtagas för att åstadkomma jämlikhet beträffande rätten till allmänt barnbidrag för ifrågavarande kategorier barn.

Av socialstyrelsens ovan intagna yttrande framgår emellertid, att Kungl. Maj:t genom skrivelse den 28 januari 1949 uppdragit åt socialstyrelsen att med ledning av de erfarenheter, som vunnits rörande tillämpningen av

lagen om allmänna barnbidrag beträffande barn, som å det allmännas bekostnad vårdas å anstalt eller för vilka kostnaderna för kost och bostad åt barnet helt eller till väsentlig grad bekostas av det allmänna, verkställa en översyn av lagstiftningen å ifrågavarande område samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill översynen kan föranleda. Enligt socialstyrelsens uttalande kommer styrelsen att föreslå åtgärder i det syfte motionärerna avsett, och uttalandet tyder därjämte på att förslaget kommer att framläggas inom den närmaste tiden. Någon framställning till Kungl. Maj:t i anledning av motionerna finner utskottet därför icke erforderlig.

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

I anledning av de vid 1950 års riksdag väckta motionerna i ämnet yttrade utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17 följande:

Såsom utskottet tidigare framhållit, anser utskottet, att åtgärder böra vidtagas för att åstadkomma jämlikhet beträffande rätten till allmänt barnbidrag för barn, som inackorderats vid nomadskola, samt för barn, som eljest inackorderats för obligatorisk skolgång. De rådande förhållandena äro uppenbarligen ägnade att skapa missnöje.

Med hänsyn till de upplysningar, som utskottet erhöll vid ifrågavarande spörsmåls behandling vid fjolårets riksdag, hade utskottet förväntat en ändring av berörda förhållanden inom en nära framtid. — Såsom av det ovan anförda framgår har nu enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1949 chefen för socialdepartementet tillkallat sakkunniga för utredning angående de spörsmål, som sammanhånga med de å offentliga eller eljest av det allmänna understödda anstalter intagnas rätt till folkpension och andra sociala förmåner. Då detta utredningsuppdrag omfattar jämväl förevarande spörsmål om rätt till barnbidrag, har det socialstyrelsen den 28 januari 1949 lämnade uppdraget avseende de allmänna barnbidragen återkallats. Utskottet inser väl, att för att ernå önskvärd enhetlighet det torde vara ofrånkomligt, att samtliga de spörsmål, som de sakkunniga ha att utreda, prövas och lösas i ett sammanhang. Utskottet vill emellertid understryka angelägenheten av att utredningsarbetet bedrivs så skyndsamt som möjligt.

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De i sistnämnda utlåtande omförmälda sakkunniga, *sakkunniga för anstaltsvårdades rätt till folkpension m. m.*, ha i november 1951 framlagt sitt betänkande (SOU 1951:47). Angående nu ifrågavarande spörsmål anföra de sakkunniga bland annat:

Att blinda och dövstumma m. fl. barn förutom övriga naturaförmåner erhålla beklädnad på det allmännas bekostnad måste bero på ett särskilt hänsynstagande till dessa barns kroppsliga eller själsliga defekter, vilka för barnen nödvändiggöra skolgång i särskild ordning. Nomadskolbarnens och med dem närmast jämställda barns inackordering utom hemmet under terminerna är däremot föranledd enbart av att de ha lång eller besvärlig väg till skolan och av denna orsak icke kunna bo i hemmet under skolgången. Att dessa barns kost och bostad helt eller till största delen bekostas av det allmänna utan prövning av behovet måste i och för sig betraktas

som en med hänsyn till omständigheterna anmärkningsvärt stor förmån för ifrågavarande barnfamiljer i förhållande till andra. Under sådana förhållanden kan det icke anses rimligt, att barnen dessutom skola på det allmännas bekostnad erhålla beklädnad eller till utjämning av barnkostnaderna avsedda kontantbidrag.

Ur allmän ekonomisk synpunkt har det mycket liten betydelse att — såsom nu sker — särskilda barnbidrag och bidragsförskott utgå till barn som huvudsakligen, ehuru ej helt, på statens bekostnad erhålla kost och bostad utan avgift. Däremot har det fått stora ekonomiska konsekvenser att för sådana barn även utgivas allmänna barnbidrag. Att så blivit fallet, medan nomadskolbarnen undantagits från rätt till ifrågavarande kontanta förmåner, torde endast kunna förklaras såsom beroende på ett förbiseende vid barnbidragslagens tillkomst.

Enligt de sakkunnigas mening bör detta vid lagens tillkomst begångna misstag nu rättas. Att rättelse sker bör ej hindras av att allmänna barnbidrag kommit att under en följd av år utgivas för ett stort antal barn, för vilka bidrag ej borde ha utgått. De sakkunniga måste därför ur principiell och ekonomisk synpunkt förorda, att de allmänna barnbidragen innehållas under tre kvartal av året för samtliga barn som under skolterminerna erhålla kost och bostad utan avgift, när dessa naturaförmåner helt bekostas av staten — i vilket fall barnbidragen redan nu innehållas — eller kostnaden bestrides av annan än staten med bidrag av statsmedel.

Enligt den nu gällande lagstiftningen, i den mån den har avseende på nomadskolbarnen, gälla i fråga om viss förmåns innehållande under barns skolgång samma regler för särskilda barnbidrag och bidragsförskott som för allmänna barnbidrag. Ur sakliga synpunkter torde intet vara att erinra häremot. De sakkunniga förorda därför, att den föreslagna utvidgade regeln om allmänt barnbidrags innehållande under barns skolgång skall gälla även i fråga om särskilt barnbidrag och bidragsförskott.

Utskottet. Som av det ovanstående framgår behandlas förevarande fråga i ett betänkande, som i november 1951 avgivits av sakkunniga för anstaltsvårdades rätt till folkpension m. m. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling och kan förväntas föranleda framställning från Kungl. Maj:t till riksdagen. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke kunna tillstyrka motionerna. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 223 och II: 262, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 februari 1952.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Närvarande: Se under utlåtande nr 8.